

КОНЦЕПЦІЯ ЛОГІСТИКИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

УЛЬЯНЧЕНКО Н.В., аспірантка
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва

Концепція логістики в економічній діяльності сільськогосподарських підприємств. Розглянуті суть та принципи логістичних концепцій, та їх роль в підвищенні економічної ефективності сільськогосподарського підприємства.

The logistics concept in economic activities the agricultural enterprises. The essence and principles of logistical concepts and their role in increase in economic efficiency of the agricultural enterprises are considered.

Постановка проблеми. Загострення конкуренції на внутрішньому та світовому ринку й одночасне загострення проблеми продовольчої безпеки вимагають суттєвого підвищення рівня розвитку сільського господарства України та більш чіткого взаємозв'язку логістики з стратегічними цілями підприємств, а також активізації ролі логістики у підвищенні гнучкості підприємств, їх здатність швидко реагувати на ринкові зміни. Досвід розвинутих країн у сфері підвищення ефективності матеріального виробництва свідчить про те, що одним із основних інструментів зміцнення позицій на ринку є використання концепції логістики в організації економічної діяльності підприємства. В сучасному розумінні логістика охоплює як безпосередньо виробництво, так і сферу планування і управління всією діяльністю підприємства в ланцюжку "постачальник - виробник - споживач".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії логістики в Україні зробили Л. Балабанова, М. Григорак, С. Крикавський, М. Окландер, Ю. Пономарьова, Л. Фролова, Н. Чухрай та ін. [1,2,3,5,6,8]. Проте здебільшого практично не розглядаються можливості та напрями застосування концепцій логістики в аграрному виробництві. З іншого боку, саме вдосконалення сільськогосподарського комплексу та діяльності окремих аграрних підприємств – предмет особливої уваги таких вітчизняних учених і практиків, як П. Гайдучкий, Б. Губський, М. Малік, П. Саблук та ін. [3,4,7]; напрям формування адекватного ринковим умовам внутрішнього продовольчого ринку та оптимізації його основних параметрів протягом останніх років були предметом дослідження науковців і фахівців-практиків. Проте в жодному з-поміж цих досліджень питання застосування концепцій логістичного управління як ефективного інструмента управління щодо підприємств аграрного сектора економіки України не вирішували, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення актуальності, можливості та доцільності використання логістичних концепцій управління розвитком сільськогосподарських підприємств і визначення їх суті та основних напрямків з урахуванням специфіки діяльності таких суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Напрямок діяльності підприємств аграрного сектора логічно зумовлює використання концепції логістики у сфері матеріального забезпечення їх основної діяльності – через оптимізацію процесів закупівель основних засобів виробництва та інших матеріалів з метою створення або оновлення парку машин, обладнання, необхідних для виконання виробничого процесу відповідно до агротехнічних вимог, а також потрібних підприємству інвентарю, засобів обробки земель тощо.

За даними проф. А. Смехова, реалізація основних положень логістики дає можливість скоротити витрати на транспортування і збереження продукції на 15-20 %, зменшити рівень запасів на 50 %, знизити тривалість робочого циклу на 50-70 % [3].

У вітчизняній науково-практичній діяльності найбільш розповсюдженими є три концепції логістики, які не стільки суперечать одна одній, скільки відбивають три різних підходи до забезпечення ефективності й безперервності матеріальних потоків економіки [8].

Одна з концепцій визначає діяльність, раніше відому як матеріально-технічне постачання (МТП) і управління споживанням матеріальних ресурсів, іншомовним словом „логістика”. Предметом наукових досліджень вважається сама організація матеріальних потоків у системі МТП підприємства.

Прихильники другої концепції прагнуть назвати словом „логістика” фахові функції організаторів виробництва, плановиків, контролерів, тобто широке коло конкретних функцій менеджменту.

У третій концепції предметом дослідження визначена функція наскрізної організаційно-аналітичної оптимізації потоків як цілеспрямованої системи. Вважається, що потоки, як об'єкт функціональних обов'язків фахівця з логістики, вже створені або організуються іншими службами підприємства.

Незважаючи на зовнішні протиріччя, кожна з перерахованих концепцій визнає основну ідею логістичного погляду, що визначається на основі оптимізації виробничо-господарської діяльності завдяки ефективному управлінню матеріальними потоками та пов'язаних з ними інформаційних та фінансових потоків підприємства на основі системного підходу.

На наш погляд, при розробці стратегії економічної діяльності сільськогосподарських підприємств, в логістичну систему мають бути включені: транспортні операції і витрати, виробничі потужності, зв'язок, управління запасами, планові і контрольні системи, організаційні системи.

Виходячи з того, що логістика гармонізує інтереси постачальників і споживачів, концепція логістики повинна базуватися на таких принципах.

1. Розгляд руху матеріальних ресурсів від виробника до кінцевого споживача як єдиного матеріального потоку. Елементи, що формують матеріальний потік підприємства, технологічно пов'язані, а витрати, обумовлені ними, економічно залежні. Це означає, що зміни в одному із видів діяльності впливають на інші, а спроби зниження окремих витрат можуть призвести до більш високих сукупних витрат.

Зважаючи на значні проблеми у процесах транспортування та складування сільськогосподарської продукції, нагальною потребою вважаємо необхідність оптимізації транспортних процесів та розбудови складської мережі, зокрема створенням локальних, регіональних і загальнодержавних логістичних центрів (центрів накопичування та розподілу товарних потоків), а також створення ефективної системи управління запасами сільськогосподарської продукції та результатів її переробки.

Основною характеристикою матеріального потоку підприємства є безперервність. Протягом усього технологічного циклу постачання продуктів кожен його учасник повинен забезпечувати споживачів за принципом "точно в строк", але ці дії мають супроводжуватися мінімальними сукупними витратами, пов'язаними з рухом.

З огляду на зв'язок між стадіями, що формують матеріальний потік підприємства, його міжфункціональний характер і беручи до уваги цільову спрямованість, логістика передбачає використання організаційно-управлінських механізмів координації - логістичних систем.

2. Впровадження логістичних систем, як організаційно-управлінського механізму координації дій спеціалістів різних служб, та відділів які управляють матеріальним потоком.

Поняття "логістична система" вживається щодо органів управління і характеризується двома ознаками. З одного боку, логістична система - це організована множина структурних елементів, що функціонують для досягнення єдиної цілі, з іншого боку - план, за допомогою якого суб'єкт управління прагне її досягти.

Поряд із поняттям "управління матеріальним потоком" науковці та спеціалісти виділяють ще два терміни - "управління матеріалами" і "управління розподілом". Перший стосується руху матеріальних ресурсів у межах підприємства, другий - розподілу готової продукції серед споживачів.

3. Використання агрегованого показника, який крім вартості самих матеріальних ресурсів, враховує також витрати, пов'язані з їхнім рухом. На підставі співвідношення фактичних сукупних витрат із мінімальними при дотриманні одного обмеження - якісного обслуговування споживачів - роблять висновок про ефективність функціонування логістичних систем.

Витрати, пов'язані з рухом матеріальних ресурсів, по суті, є витратами на створення і збереження запасів і досить легко піддаються формалізації.

Управління логістикою в сільськогосподарському підприємстві спрямовано на координацію планування і поточної діяльності в сфері матеріального забезпечення і розподілу в тісному зв'язку з технологічним процесом.

Впровадження концепції логістики в сільськогосподарському підприємстві може забезпечити такі реальні результати:

- скорочення «вtrat» кількості продажу (за відсутності запасів необхідної продукції) завдяки більш точному розміщенню запасів і контролю за ними. Тим самим досягається подвійна мета: збільшується обсяг продажу і забезпечується більш високий рівень обслуговування споживача;

- логістична система, яка спроможна швидко реагувати на ринкові зміни, може забезпечити скорочення "циклу обслуговування споживачів" і, відповідно, скорочення запасів у них. Це дає підприємству-постачальнику переваги перед конкурентами в боротьбі за свою частку ринку;

- вдало спроектована логістична система сприяє зміцненню зв'язків постачальника зі споживачем. Це може бути досягнуто шляхом інтеграції засобів доставки продукції постачальника і засобів одержання її споживачем.

- ефективні методи "фізичного розподілу" дають істотну економію витрат, що можна поширити і на споживача у формі зниження оплати за доставку продукції і т.д.;

- впровадження ефективної логістичної системи дає можливість підприємству більш успішно і прибутково конкурувати на окремих ринках.

Логістична концепція підприємства повинна будуватись на базі гнучкого формування логістичної організаційної структури, що забезпечує ліквідацію штучних кордонів між відділами і короткі інформаційні зв'язки при прийнятті економіко-управлінських рішень.

Разом з тим, вважаємо, що неможливо побудувати типову логістичну концепцію, універсальну в застосуванні для будь-якого підприємства. Вона повинна бути побудована відповідно до особливостей конкретного сільськогосподарського підприємства. Вивчення продуктової та ринкової стратегії підприємства доповнюється аналізом навколишнього середовища, що характеризується взаємовідносинами між постачальниками і споживачами, темпом розвитку споживчого попиту, конкуренцією на ринках постачання і збуту та іншими факторами.

Висновки. Таким чином, концепція логістики – це спосіб мислення, що визначає цілі і принципи виробничо-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства, сама ж логістика виступає при цьому засобом дії, засобом реалізації концепції.

Здійснений нами аналіз вказує на наявність низки перспективних напрямів діяльності сільськогосподарських підприємств, у яких застосування логістичних концепцій не лише можливе, а й перспективне. Впровадження концепції логістики в сільськогосподарському підприємстві дає підприємству переваги перед конкурентами в боротьбі за свою частку ринку, та сприяє підвищенню економічної ефективності підприємства.

Література.

1. Балобанова Л.В., Германчук А.М. Комерційна діяльність: маркетинг і логістика/ Л.В. Балобанова // Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. – К: Професіонал, 2004. – 287 с.

2. Крикавський Є.В. Логістика. / Є.В. Крикавський // Навч. підручник. – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2004 – 464 с.

3. Крикавський Є., Чухрай Н., Чернописька Н. Логістика: компендіум і практикум / Є. Крикавський, Н. Чухрай, Н. Чернописька // Навч. посібник. – К: КОНДФ, 2006 – 340с.

4. Мельник Ю.Ф. агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009 - № 1. – 9с.

5. Окландер М.А. Логістична система підприємства: Монографія./ М.А. Окландер - О.: «Астропринт», 2004. – 312 с.

6. Пономарьова Ю. В. Логістика : Навч. посіб. / Ю. В. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. –192 с.

7. Топалов А. Д. Проблеми ефективного розвитку сільського господарства в ринкових умовах / А. Д. Топалов //Економіка : проблеми теорії та практики. – Вип. 194. –Т. 5.–Дніпропетровськ, 2004.–С.82-85.

8. Фролова Л.В. Механізми логістичного управління торгівельним підприємством. / Л. В. Фролова. – Донецьк, ДонДУЕТ, 2005. – 322 с.